

برای مدارس مساجد و مکاتب دینیہ

یکسان مفید

العلم

تعلیم القرآن

قاعده (دری)

برای آموزش ناظرہ قرآن کریم،

شناخت الفاظ و اشکال مختلف

و برای تمرین نمودن قوانین تجوید، یک قاعدی نہایت پُر مفید

مرتب:

ابومعاویہ مولانا محمد ایاز صاحب

تصحیح و نظر ثانی:

قاری فضل کریم عارف

مترجم:

یک دختر اسلام

برای مدارس مساجد و مکاتب دینیہ

یکسان مفید

قاعدہ تعلیم القرآن

(دری)

برای آموزش ناظرہ قرآن کریم، شناخت الفاظ و اشکال مختلف
و برای تمرین نمودن قوانین تجوید، یک قاعدی نہایت پُر مفید

مرتب: مولانا مفتی محمد ایاز صاحب

تبلیغ القرآن تعلیمی سوسائٹی

دلرزاک روڈ پشاور پاکستان۔
فون: 091-2245300

جامعۃ تبلیغ القرآن پشاور

ابتدایه

قرآن کریم آخرین کتاب آسمانی خداوند متعال است که برای تمام بنی آدم ذریعه مؤثر رشد و هدایت است، درس و تدریس و عمل کردن به قرآن کریم اولین فریضه مسلمان است، لیکن بخاطر عمل کردن به قرآن اولاً حاصل کردن علم آن ضروری میباشد و بخاطر علم به طور صحیح و درست تلفظ کردن قرآن ضروری میباشد قسمیکه ارشاد ربانی است «وتل القرآن ترتیلاً» یعنی قرآن کریم را خوب واضح به طریقه صحیح بخوانید.

چونکه آغاز تعلیم القرآن از قاعده قرآنی میشود پس بخاطر آن حضرات قراء و علماء کرام به روش ها و طرزهای مختلف قاعده ها را ترتیب داده و تهیه نمودند و این سلسله تهیه نمودن جاری است در دسترس شما، قاعده العلم تعلیم القرآن، هم یکی از آن سلسله ها میباشد که به روش خوب جامع و به طریقه جدید تهیه و ترتیب گردیده است در تعلیم قاعده بخاطر تمرین حتی الامکان سعی هم شده که الفاظ قرآن کریم استعمال شود قبل از هر درس بخاطر سهولت استازان رهنمودهای مفید داده شده اند- طریقه صحیحی هم گفته شده است بخاطر وضاحت بعد از هر درس تمرین آن هم است تا که استعداد شاگرد افزون گردد و مختصر قواعد تجوید هم بیان شده اند-

در تهیه قاعده استعداد ذهنی و نفسیات شاگرد مد نظر گرفته شده اولاً اسباق آسان و سهل و بتدریج اسباق دشوار درج گردیده اند-

بعد از خواندن قاعده بطریقه صحیح شاگرد خواهد خواند و خود قرآن کریم را بخواند بخاطر سهولت استازان و حصول بهترین نتایج زیرا اهتمام، تبلیغ القرآن تعلیمی سوسائتی، هر سال در جامعه تبلیغ القرآن یوسف آباد پشاور تدریس تدریس قاعده هدا داده میشود-

یاد داشته باشید! به طریقه درست خواندن قرآن کریم یک شاگرد، استوار به سعی و علاقه مندی استازاست، همین سبب است که اگر قاعده هر قدر سهل و جامع باشد لیکن تا وقتیکه سعی و زحمت استازا نباشد شاگرد به طریقه صحیح و درست از آن استفاده کرده نمی تواند سعی و زحمت و جذب تدریس یک استازا شاگردین را همکنار کامیابی کرده متیواند-

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ط

رَبِّ یَسِّرْ وَلَا تُعَسِّرْ وَتَمِّمْ بِالْخَیْرِ ط بِاَفْتَاَحِ بِاِیَّاکَ نَسْتَعِیْنُ ط

یادداشت:

(۱) اولاً از الف تا شناخت تمام حروف را کلید بلکه زبانی یاد کنید۔

(۲) طریقه صحیحی کردن حروف عربی و حروف دردی مختلف است یعنی در دردی با حروف را همراه بای، می خوانیم و در عربی همراه با الف خوانده میشود مثلاً در دردی ح، جی، گفته میشود و در عربی، جا، خوانده میشود۔

(۳) شناخت نقاط را کلید که بعضی وقت یک نقطه میباشد و بعضی وقت دو نقطه و بعضی وقت سه نقطه میباشد و این نقاط گاهی بالا میباشد و گاهی پایین حرف میباشد مانند: (ب، ت، ث، ن) 3 نقاط همیشه در بالای حرف میباشد پایین حرف نمی آید مانند ث پس و در حرف هم شکل که فرق در میان آن از وجه حروف است آن فرق را توضیح دهید مانند ح، خ، ط، ظ، ع، غ، ص، ض و غیره۔

(۴) حتی الامکان حروف را به طریقه صحیح از مخارج خود سر شاگردان اداء کنید تا که از شروع شاگرد عادی تلفظ صحیح شود۔
به استاد لازم است که درست طریقه تدریس را پیش برد تا که عمر شاگرد رسمی شناخت نشود۔

درس اول

حروف ہجاء (مفردات)

ا اِف	ب با	ت تا	ث تا
ج جِیم	ح حا	خ خا	د دَال
ذ ذَال	ر را	ز زا	س سِین
ش شِین	ص صَاد	ض ضَاد	ط طا
ظ ظا	ع عِین	غ غِین	ف فا
ق قاف	ک کاف	ل لام	م میم
ن نون	و واو	ه ها	ء هَمْزَة

ی یا

تمرین نمبر ۱

مفردات بلا ترتیب

یادداشت:

بعد از درس دادن این جدول در مقامات مختلف شاگردان را از ریایی کنید
 اگر در شناخت حروف کدام کمی باشد دوباره درس دهید
 تا وقتی که درس را درست یاد نداشته باشد اجازه ندهید پیش بروند نیز تمرین این درس را سر شاگردان
 از طرف بالا به پایین و از طرف پایان به طرف بالا تمرین نمایند،

خ	غ	ح	ع	ه	ء
ض	ی	ش	ج	ک	ق
ت	د	ط	ر	ن	ل
س	ز	ص	ث	ظ	ذ
ا	و	م	ب	ف	

درس دوم

مختلف اشكال حروف

يادداشت:

- (۱) در اين جدول حروف را آن قسمی درس دهيد که در جدول اول داده بوديد البته حروف مرکب را عليهه، عليهه کرده نشان دهيد مثلاً: در لا، طرف راست (ل) و طرف چپ الف است
- (۲) و نیز شناخت حروف را از سر و نقاط آن کنيد مثلاً (ن) بالای (ن) یک نقطه است (ت) بالای تا دو نقطه است (ع) بدون نقطه است و غيره -

ا	لا	لا	با	لا	ل
لا	لا	لا	لب	ک	ک
ک	ک	ک	کل	کت	کت
ب	ت	ث	ن	ي	با
نا	تا	پا	ثا	بس	پس
نص	تض	ظط	ثج	تج	نج
ثم	بی	یی	نی	تی	تی
نیل	بنل	تل	یتل	یتل	نیل

ح	ج	بئن	پشن	تین	بنن
تحت	تحت	جت	خب	حت	خ
تہ	یہ	بہ	ہ	ہ	بحت
د	بہر	بہا	یہب	ہ	نہ
ز	تز	ر	خز	جد	ذ
ش	س	پیر	حز	جر	ر
قصر	یقضی	ض	ص	سل	شل
غ	ع	غلیظ	سخط	ظ	ط
تغد	بعد	یغ	بع	عح	عج
قو	فو	قل	و	ق	ف
ع	م	م	یف	یفر	نقر
سئل	ہمزہ بشکل واو	ہمزہ بشکل الف	ا	ا	

ہمزہ بشکل یا

ہمزہ بشکل واو

ہمزہ بشکل الف

شناخت حرکات

یادداشت:

(۱) حرکات راستی درس دهید که زبر، بالا، زیر - پایان پیش، پچ خورده

این حرکات را در وقت خواندن حرف نه دراز و طویل کنید

یعنی حرکات را قطعاً کش کرده

نخوانید و نه تکان دهید و نه محمول ادا کنید

بلکه به بسیار نرمی ادا کنید -

(۲) وقتیکه بالای الف زبر، زیر، پیش یا جزم (سکون) باشد آنرا همزه

گویند و اگر کدام

جزم یا حرکت و غیره نباشد آن الف گفته میشود مانند در

(ماء لا) الف است -

(۳) قبل از یاد دادن زبر، زیر، پیش به اطفال یاد دادن درست ادایگی

حروف و شناختن مخارج ضروری است تا که

این هاره درست یاد بگیرن

درس سوم

شاخست زبر (ک)

یادداشت:

ے علامہ زبر میاں شد زبر ہمیشہ بالای حرف میاں شد آواز زبر برابر

نصف الف است یعنی نصف صدای الف است۔

(جا) صدای طویل اندو (ج) نصف صداست، لہذا در این درس صدای طویل نمی

کنید درس دہید و وصل این قسم کنید۔

مانند: (ا) همزه زبر، (ب) باز برب و غیره

قاعدہ: وقتی بالائی را زبر باشد پس پُر خوانده میشود۔

اَ	بَ	تَ	ثَ	جَ
حَ	خَ	دَ	ذَ	رَ
زَ	سَ	شَ	صَ	ضَ
طَ	ظَ	عَ	غَ	فَ
قَ	کَ	لَ	مَ	نَ
وَ	هَ	ءَ	یَ	

درس چهارم

شناخت زیر (ز)

یادداشت:

علامه (ز) بر می‌باشد، همیشه پایان حرف می‌باشد و صدای زیر برابر نصف (ی) می‌باشد

مثلاً (ل) صدای طویل (لج) و (ل) نصف

صد است نه آنقدر جمله خوانده شود که تکان محسوس شود مانند لء خوانده نشود

بلکه (ل) ادا شود و وصل این قسم کنید -

مثلاً همزه زیر، با زیرب و غیره

قاعده: وقتی در زیر را زیر بیاید پس را بار یک خوانده میشود -

اِ	بِ	تِ	ثِ	جِ
حِ	خِ	دِ	ذِ	رِ
زِ	سِ	شِ	صِ	ضِ
طِ	ظِ	عِ	غِ	فِ
قِ	کِ	لِ	مِ	نِ
وِ	هِ	ءِ	یِ	

درس پنجم

شناخت پیش ۱

یادداشت:

علامه ۱ پیش میباشد این هم بالای حرف میباشد صدای پیش
 نصف (و) میباشد لیکن پیش راز یاد کش نمی کنید که صدای واو مده پیدا شود
 مانند (ب) راکش کرده
 صدای ۱ پیدا نشود و حرکت را به بسیار جمله گی هم اداء نکنید که تکان محسوس شود
 وصل این قسم کنید ب با پیش ب و غیره -
 قاعده: وقتی بالای را پیش بیاید پس را پُر خواند میشود -

ا	ب	ت	ث	ج
ح	خ	د	ذ	ر
ز	س	ش	ص	ض
ط	ظ	ع	غ	ف
ق	ک	ل	م	ن
و	ه	ء	ی	

تمرین

تمرین حرکات مفردات متفرق زیر، زیر، پیش

یادداشت:

اولاً حرکات را ترتیب وار نشان دهید بعداً از طرف بالا به طرف پایین و از طرف راست به طرف چپ فر فر بخوانید۔

اَ	اِ	اُ	هَ	هِ	هُ
عَ	عِ	عُ	حَ	حِ	حُ
غَ	غِ	غُ	خَ	خِ	خُ
قَ	قِ	قُ	کَ	کِ	کُ
جَ	جِ	جُ	شَ	شِ	شُ
یَ	یِ	یُ	ضَ	ضِ	ضُ
لَ	لِ	لُ	نَ	نِ	نُ
رَ	رِ	رُ	طَ	طِ	طُ
دَ	دِ	دُ	تَ	تِ	تُ
صَ	صِ	صُ	سَ	سِ	سُ
زَ	زِ	زُ	ظَ	ظِ	ظُ
ذَ	ذِ	ذُ	ثَ	ثِ	ثُ
فَ	فِ	فُ	وَ	وَ	وُ
بَ	بِ	بُ	مَ	مِ	مُ

تمرین

در مرکبات زبر

یادداشت:

۱: در وقت حجی کردن تفاوت زبر و زیر را نشان دهید و بالائی اطفال هم حجی کنید تا استعداد آنها معلوم شود۔

۲: دوم اینکه در این تمرین طریق وقف را نشان دهید که در وقف آخرین حرف ساکن کرده میشود۔

طریقه حجی کردن اسپچین است مثلاً فَرَضَ، فَاذْبَرْفَ، رَاذِرِرَ، فَرَضَاذْبَرْضَ، فَرَضَ۔

۳: وقتی بالائی را زبر بیاید پس را پُر خوانده میشود۔

رَ صَ رَ
نَ صَرَ

جَ رَ بَ
جَرَبَ

سَ لَ مَ
سَلَمَ

وَجَدَ

كَسَبَ

جَعَلَ

وَرَدَ

فَرَضَ

شَرَحَ

عَبَسَ

مَرَجَ

فَعَلَ

زَعَمَ

أَحَدَ

ضَرَبَ

أَمَرَ

خَلَقَ

عَشَرَ

جَمَعَ

فَسَقَ

مَكَثَ

كَتَبَ

كَتَمَ

صَدَقَ

عَدَلَ

عَبَدَ

خَتَمَ

ظَلَمَ

تمرین

در مرکبات زیر

یادداشت:

- ۱: در وقت جمعی کردن تفاوت زبر و زیر را نشان دهید و بالائی اطفال هم جمعی کنید تا استعداد آنها معلوم شود.
- ۲: دوم اینکه در این تمرین طریق وقف را نشان دهید که در وقف آخرین حرف ساکن کرده میشود.
- طرز یقه جمعی کردن اینچنین است مثلاً فحی، فاذ برف، هازیره، یازبری، فحی در حالت وقف فحی. و ففزع در حالت وقف ففزع.
- ۳: وقتی در زیر را زیر بیاید پس را باریک خوانده میشود.

رِزِق
رِزِقسِ رِف
سِرِفاِبِل
اِبِل

حَبَطَ

خَشِيَ

حَفِظَ

فَهِيَ

غَضِبَ

سَخِرَ

عَهَدَ

عَلِمَ

حَسِبَ

عَمِلَ

يَلَجُ

يئِسَ

اِرَمَ

شَرِبَ

اَذِنَ

شَهَدَ

نَسِيَ

كِرِهَ

خَسِرَ

صَعِقَ

رَحِمَ

فَفَزِعَ

تمرین

در مرکبات پیش

یادداشت:

۱: بالای افعال جمع کنید اما متوجه این سخن باشید که پیش را زیاد کش کرده خوانند که او و او ساخته شود.
 ۲: به افعال وضاحت کنید که در جز را پر خوانده میشود و در وقف بار یک ادا میشود و در نژ در حالت وقف هم را پر ادا میشود.
 ۳: اگر در وقف حاسا کنه ادا میشود مثلاً کَرَمَةٌ در وقف کَرَمَةٌ گفته میشود.

رُبْعٌ
رُبْعٌ

جُرْفٌ
جُرْفٌ

أَبْلٌ
أَبْلٌ

رُسُلٌ

رُبْعٌ

حَبِكٌ

صَحْفٌ

يَهَبٌ

وَجَدٌ

مُنْعٌ

خَبَثٌ

أَعْطُ

تَزِرٌ

أَفِقٌ

فُعِلَ

قُتِلَ

حَسَنٌ

لُعِنَ

كَلِمَةٌ

نُفِخَ

دُعِيَ

ذُكِرَ

سُقِطَ

حُسِرَ

وَهُوَ

سُئِلَ

قُرِيَ

أَخِرُ

درس ششم

شناخت جزم یا سکون (۷)

یادداشت:

(۱) شناخت جزم را به شاگردان واضح نمایند که علامه آن این (۷) میباشد و جزم بالای حرف میباشد

(۲) جزم از خود کدام صدا ندارد البته از حرکت حرف قبلی در آن صدا پیدا میشود

(۳) بالای کدام حرف جزم باشد آنرا ساکن میگویند حرف ساکن همراه با حرکت حرف ما قبل

پیوست کرده خوانده میشود

۴- قلقله جنبش و تحریک دادن صدا را گفته میشود- در دوران درس طریقه این را به اطفال نشان دهید-

نوت:- (ق، ط، ب، ج، د) و وقتی ساکن باشد پس در آنجا قلقله میشود-

ق	ط	ب	ج	د
أَبُ	إِبُ	أَبُ	إِبُ	أُتُ
أَثُ	إِثُ	أَجُ	إِجُ	أُجُ
أَحُ	إِحُ	أَخُ	إِخُ	أُخُ
أَدُ	إِدُ	أَزُ	إِزُ	أُزُ
أَرُ	إِرُ	أَرُ	إِرُ	أَرُ

أَسُّ	إِسُّ	أُسُّ	إِسُّ	أَشُّ	إَشُّ
-------	-------	-------	-------	-------	-------

أَصُّ	إِصُّ	أُصُّ	إِصُّ	أَضُّ	إِضُّ
-------	-------	-------	-------	-------	-------

أَطُّ	إِطُّ	أُطُّ	إِطُّ	أَظُّ	إِظُّ
-------	-------	-------	-------	-------	-------

أَعُّ	إِعُّ	أُعُّ	إِعُّ	أَغُّ	إِغُّ
-------	-------	-------	-------	-------	-------

أَفُّ	إِفُّ	أُفُّ	إِفُّ	أَقُّ	إِقُّ
-------	-------	-------	-------	-------	-------

أَكُّ	إِكُّ	أُكُّ	إِكُّ	أَلُّ	إِلُّ
-------	-------	-------	-------	-------	-------

أَمُّ	إِمُّ	أُمُّ	إِمُّ	أَنْ	إِنْ
-------	-------	-------	-------	------	------

أَوْ	إَوْ	أُو	إَوْ	أَهُّ	إِهُّ
------	------	-----	------	-------	-------

أَاءُ	إَاءُ	أَاءُ	إَاءُ	أَيُّ	إَيُّ
-------	-------	-------	-------	-------	-------

تمرین جزم یاسکون

یادداشت:

جزم را سرشاگردان تمرین کنید

ص دُرَکَ	لَکَ	نَ شُ رَحَ	أَلَمَ
صَدْرَکَ	لَکَ	نَشْرَحَ	أَلَمَ

إِضْرِبْ	أَنْزِلْ	مِنْهُمْ
إِضْرِبْ	أَنْزِلْ	مِنْهُمْ

الْحَمْدُ نَعْبُدُكُمْ لَمْ يَلِدْ أَقْرَأُ
 نَصَبْتُ أَشْهَدَ شَهْرَيْنِ تَجْعَلُكُمْ
 خُلِقْتُ يَمْسُكُ عَسْعَسَ يَدْخُلُونَ
 يَرْجِعُونَ

شناخت تنوین

یادداشت:

- (۱) دوز بر-، دوزیر-، دو پیش- راتنوین گفته میشود. بخاطریکه در آخر آن صدای نون پیدا میشود
 (۲) در حروف تنوین گاهی غنه میشود غنه عبارت صوتی است که از بینی (خیشوم) بیرون می آید
 و غنه برابر یک الف خوانده میشود۔

درس هفتم

شناخت تنوین دوز بر-

یادداشت:

- (۱) بعد از دوز بر اکثر الف و گاهی یاء میباشند این الف و یاء نه در صورت وصل و نه در صورت روان
 خوانده میشود مانند، ،پا،، را با دوز بر بن، ،تا،، را تا دوز بر تن خوانده میشود
 (۲) در وقت ادائیگی حروف توجه کنید که در وقت خواندن، ،پا،، با دوز بر بان خوانده نشود
 بلکه با دوز بر بن خوانده شود۔

اَ	بَا	تَا	ثَا	جَا	حَا
خَا	دَا	ذَا	رَا	زَا	سَا
شَا	صَا	ضَا	طَا	ظَا	عَا
غَا	فَا	قَا	کَا	لَا	لَا
مَا	نَا	وَا	هَا	ءَ	یَا

درس هشتم

شناختن دوزیر -

یادداشت:

- (۱) شناختی دوزیر را بر ایشان کنید که شکل دوزیر - اینچنین میباشد -
 (۲) طریقه همی اینچنین است مثلاً: - همزه دوزیر ان، پ: - بادوزیر بن و غیره -

ا	ب	ت	ث	ج
ح	خ	د	ذ	ر
ز	س	ش	ص	ض
ط	ظ	ع	غ	ف
ق	ک	ل	م	ن
و	ه	ه	ء	ی

درس نهم

تنوین دو پیش^۲

یادداشت:

(۱) شناخت دو پیش را کفید علامه آن این^۲ است که در این یک پیش راست و یک پیش سرچپه نوشته میشود

(۲) (را) که دارای یک یاد و پیش باشد آن پر خواه میشود

(۳) طریقهٔ عجمی: مثلاً ب: با دو پیش بن

ا	ب	ت	ث	ج	ح
ح	د	ذ	ر	ز	س
س	ص	ض	ط	ظ	ع
ع	ف	ق	ک	ل	م
ن	و	ه	ه	ء	ی

تمرین

متفرق ترین دوزبر، دوزبر، دوزیش

یادداشت:

اولاً تتوین را ترتیب وارا ز جدول درس دهید بعداً از طرف بالا به طرف پایین و از طرف راست به طرف چپ فر فر بخوانید

مَامِی	مِ	م	م	م	مَامِی
فِ	ق	ث	ث	ث	فِ
ذ	ظ	ظ	ظ	ظ	ذ
سَا	سِ	س	سَا	س	سَا
تِ	ة	دِ	دِ	دِ	تِ
ط	رَا	ر	ر	ر	ط
لَمِ	لِ	ل	لَمِ	ل	لَمِ
یِ	ی	شَا	شَا	شَا	یِ
جِ	کَا	کَا	کَا	کَا	جِ
خِ	خ	خ	خ	خ	خِ
حِ	ح	ح	ح	ح	حِ
ه		ه		ه	ه

تمرین

در مرکبات تنوین

یادداشت:

- (۱) تمرین می و تنوین - را کنید طریقه می مانند عَمَلًا - عین زبر، میم زیر، نون لام دوزیر آن عَمَلًا در صورت وقف عَمَلًا -
 (۲) به شاگردان یاد دهید که حروف خالی (ا، ل، و، ی) در نوشتن حرف میاید و خوانده نمی شود -
 (۳) حرف که دارای که دوزیر باشد طریقه وقف آن قسمی است که تنوین دوزیر در حالت وقف به الف تبدیل میشود مانند مَکُو
 مَکُو، اَهْ، اَهْ جَنَکًا جَنَکًا -

رِزْقًا	اِمْرًا	زَلَقًا	عُسْرًا	عَبَثًا
يُسْرًا	اَجَلًا	جَهْرَةً	شَهَادَةً	قُدْرَةً
عَمَلًا	سَلَمًا	بَلَدًا	اَسْفًا	حَرَمًا
عَرْضًا	ثَمَنًا	حَسَنًا	طَبَقًا	قَصَصًا
سَفَهًا	اَبَدًا	بَطْرًا	عَجَبًا	اِحْدًا
وَسَطًا	مَرَضًا	رَغَدًا	مَثَلًا	جَنَفًا

تمرین

در مرکبات تنوین دوزیر =

یا دو داشت:

(۱) در صورت دوزیر طریقه وقف را یاد دهید

مانند - بَدَم در حالت وقف بَدَم، نَسَب در حالت وقف نَسَب، نَفَقَة در حالت وقف نَفَقَة خوانده میشود -

(۲) در کَمْر و هَجْر، رَا در حالت وصل با یک خوانده میشود و در حالت وقف رَا پُر خوانده میشود -

(۳) نَحَطٌ :- در اداء کردن س نَحَط صدائی شبیلاق بر آید حالانکه "خاء" و "طاء" پُر خوانده میشود -

بَدَم	بِقَبَس	كَذِب	نَفَقَة	لُمَزَة	هُمَزَة
لَبَن	رَقَبَة	خَبَر	عَمَد	عِنَب	مِائَة
اَجَل	ثَمَن	مَسَد	لَهَب	سَخَط	عَمَل
غَضَب	حَسَن	فِئَة	سَفَرَة	بَشَر	مَثَل
قَدَر	سَعَة	لِغَد	شَجَر	ذَكَر	مَلِك
نُسْك	فَضْل	نَفْس	قَدَر	شَان	بَعْض
يَر	يَد	فَم	كَلْمَح	نُسْك	نَفْس

تمرین

در مرکبات نون -

یادداشت:

سرشاگردان همگی کفید تا که از استعداد شاگرد با خبر شوید اگر شاگرد در شناخت حرکات غلطی داشته باشد آنرا به نرمی فهمانده و درس‌های گذشته را کشیده در باری حرکات جدا بپرسید -

(۲) تا وقتیکه شاگرد این درس و تمرین را فهمد پیش درس ندهید و گرنه در استعداد شاگرد کمی پیدا خواهد شده و این کی تا آخر خواهد بود -

(۳) طریقه همگی مانند: قَمْرٌ و در حالت وقف قَمْرٌ قاف ز برق، میم ز برم: قَم، راد و پیش ز: قَمْرٌ و حالت وقف قَمْرٌ طریقه همگی عَمَلٌ: عین ز برع، میم ز برم: عَم، لام و پیش ل: عَمَلٌ حالت وقف عَمَلٌ

(۴) در آخر کدام کلمه، تا، مدور باشد در حالت وقف به‌ها ساکنه تبدیل میشود مانند بقرة بقرة کلمه کلمه و در آخر کدام حرف، تا، مدور نباشد آن حرف را ساکن کرده وقف می‌کنیم مانند، احد، احد، جمر، جمر و غیره -

قَمْرٌ	شَمْسٌ	شَجَرٌ	قَدْرٌ	قُدْرَةٌ	ضَرْبٌ	يَدٌ
فَمٌ	فَهْمٌ	فَرٌ	قَرٌ	جُدَدٌ	أُذُنٌ	هَمٌ
عُمِيٌّ	بِئْرٌ	رُسُلٌ	أَبٌ	أَخٌ	ضَرْبٌ	مَرَضٌ
لَعِبٌ	بَقْرَةٌ	أَحَدٌ	سُرٌّ	قِطْعٌ	حُمْرٌ	خُشْبٌ
عَمَلٌ	غَبْرَةٌ	كُتِبَ	ظُلٌّ	زَبَدٌ	قَدَمٌ	خُلُقٌ
حَسَنَةٌ	قَتْرَةٌ	ظَمًا	نَصَبٌ	كَلِمَةٌ	مَلَكٌ	بَشْرٌ
قَسَمٌ	رَجُلٌ	حَرَجٌ	دِيَةٌ	أَشْرٌ		

درس دهم

ایستاد زبر

یادداشت:

- (۱) زبر ایستاد قائم مقام الف مده میباشد. و به مقدار یک الف کش کرده میشود.
- (۲) در میان زبر ایستاد و زیر ایستاد تفاوت نشان دهید.
- (۳) طریقه هجی کردن این است مثلاً ب: با ایستاد زبر با، ج: جیم ایستاد زبر جا.

ا	ب	ت	ث	ج
ح	خ	د	ذ	ر
ز	س	ش	ص	ض
ط	ظ	ع	غ	ف
ق	ک	ل	م	ن
و	ه	ه	ء	ی

درس یازدهم

ایستادزیر

یادداشت:

- (۱) زیر ایستاد تا دو قائم مقام یامده میباشد و این به مقدار یک الف کش کرده خوانده شود۔
 (۲) شناخت ایستادزیر و ایستادزیر را برای نشان کنید۔
 (۳) طریقه هجی مثلثات: تا ایستادزیرتی، د: دال ایستادزیردی۔

ا	ب	ت	ث	ج	ح
خ	د	ذ	ر	ز	س
ش	ص	ض	ط	ظ	ع
غ	ف	ق	ک	ل	م
ن	و	ه	ه	ء	ی

درس دوازدهم

سرچپہ پیش

یادداشت:

- (۱) پیش سرچپہ قائم مقام وادمہ میباشد و این باکش کردن برابر یک الف مدہ خوانده میشود۔
 (۲) شناخت پیش راست ُ و پیش سرچپہ ِ راکنید۔
 (۳) طریقہ حیح: مانند: ہا سرچپہ پیش، ہوت: تا سرچپہ پیش تو وغیرہ۔

ا	ب	ت	ث	ج	ح
خ	د	ذ	ر	ز	س
ش	ص	ض	ط	ظ	ع
غ	ف	ق	ک	ل	م
ن	و	ه	ھ	ء	ی

تمرین

تمرین مشترک که ایستادزبر، ایستادزری، و سرچپه پیش

یادداشت:

این سه حرکات را به طریقه درست درس دهید و سرشاگردان یاد کنید
تا که استعداد شاگرد زیاد شود.

ب	پ	ر	ی	ا
و	ع	ظ	ء	ا
ح	ج	ش	ح	ا
ذ	ص	س	ز	ا
ط	ق	ف	ظ	ا
ا	ش	ت	ه	ا
ک				

تمرین

در مرکبات ایستاد زبر

یادداشت:

- (۱) طریقه صحیحی: مانند نجی سین زبر سن، جمیم ایستاد زبر نجی و غیره۔
- (۲) در آخر کلام کلمه ایستاد الف باشد پس در حالت وقف هم همان قسم خوانده میشود، مثلاً غوی در حالت وقف هم غوی، رای در حالت وقف رای خوانده میشود۔
- (۳) قسمیکه مقدار ایستاد الف برابر یک الف است همین قسم در وقف هم مقدار یک الف خواهد بود، مقدار سه یا چار مد کردن غلط است۔

سُبْحٰنَكَ	اَمِّنَ	يَبْنِيْ	ذٰلِكَ	مَتٰى	مَارِبُ
قَلْ	رَزَقْنٰهُمْ	مَلِكِ	سَمَوٰتِ	سَجٰى	قَلٰى
عَلٰى	غَوٰى	عَصٰى	عَسٰى	طَفٰى	رَمٰى
رَاى	يَرٰى	اِسْحٰقَ	اٰخَرَ	اَدَمَ	اَثَرَ
اَزَرَ	اَيْتِ	الفِ	اِبْرٰهِيْمَ	مُوْسٰى	بَايَةَ
اِلٰى	اَتٰى	اَدْنٰى	عِيْسٰى	هَرُوْنَ	كَلِمَتِ
		خَطِيْكُمْ		يَحْيٰى	

تمرین

در مرکبات ایستادزیر

یادداشت:

(۱) طریقه‌ی هجی: **بَعْدَهُ**، بازیرب، عین بازیرب **بَعْبُ** و **بَعْبُ**، دال زیر **بَعْبُ**،
 ها ایستادزیر: **بَعْبُهُ** و غیره۔

(۲) طریقه وقف نیم در حالت وقف **بَعْبُهُ** و **بَعْبُهُ** یعنی ایستادزیر در حالت وقف
 مانند افتادزیر ختم میشود

(۳) **بَعْبُهُ**، **بَعْبُهُ**، **بَعْبُهُ**، **بَعْبُهُ** ایستادزیر مقدار یک الف طویل کرده وقف کنید

نُورُهُ	فِيهِ	قَبْلَهُ	بَعْدَهُ	رُسُلُهُ
عَمَلُهُ	بَعْدَهُ	بَطْنُهُ	وَجْهُهُ	نَسْتَحِي
بِيَدِهِ	بِعَمَلِهِ	بَوْلَدِهِ	هَذِهِ	الْفِهْمُ
أَيْتُهُ	أَهْلُهُ	لِقَوْمِهِ	بِمُرْحَرَجِهِ	بِرِقِّهِ
كُتِبَ	يَسْتَحِي	تُرْزَقَانَهُ	خِلَلَهُ	ثَمَرُهُ
قِيلَهُ	يُحْيِي	أُحْيِي	تُقَاتُهُ	قَلْبُهُ

تمرین

در مرکبات سرچپه پیش

یادداشت:

(۱) طریقه‌ی: مثلاً عبادۃ، عین زیرع، بالف زبربا، عبا، وال زبره: عبادۃ‌ها سرچپه پیشه:
عبادۃ و غیره۔

(۲) سرچپه پیش مانند ایستاد الف در حالت وقف از بین میرود لهذا عبادۃ در حالت وقف
بشکل عبادۃ خواهد بود۔

قَبْضَتُهُ	لَهُ	أَنْشَرَهُ	دَاوُدَ	أَخْرَجَهُ
عِبَادَهُ	فِصَالَهُ	قَوْمَهُ	أَمْرَهُ	عَمَلَهُ
خَتْمَهُ	كِتَابَهُ	عِنْدَهُ	كَلِمَتَهُ	مَعَهُ
يَرَهُ	رِزْقَهُ	يَسْتَوْنَ	يَلُونِ	رَسُولَهُ
مَوَدَّةً	وَرِي	فَلَهُ	وَتَأَقَّهُ	أَثَقَلَهُ
صَدْرَهُ	وَرِثَتَهُ	أَطْعَمَهُ	نِعْمَهُ	سُبْحَنَهُ

درس سیزدهم

الف مده - ۱

یادداشت:

وقتی الف بغیر از حرکات باشد و بالای حرف قبل از آن زبر باشد آن را الف مده گویند،
و برابر یک الف کش میشود.

بَب	بَبَا	بَبَا	بَبَا	بَبَا
ثَا	جَا	حَا	خَا	دَا
ذَا	رَا	زَا	سَا	شَا
صَا	ضَا	طَا	ظَا	عَا
غَا	فَا	قَا	کَا	لَا
مَا	نَا	وَا	هَا	ءَا
		یَا		

درس چهاردهم

یای مده - ی

یادداشت:

وقتی که ی یا ساکن باشد و حرف قبلی زیر داشته باشد یای مده گفته میشود
و برابر یک الف کش میشود

بِ	بِ	بِ	بِ	بِ
تِی	بِی	بِی	بِی	بِی
ثِی	جِی	حِی	خِی	دِی
ذِی	رِی	زِی	سِی	شِی
صِی	ضِی	طِی	ظِی	عِی
غِی	فِی	قِی	کِی	لِی
مِی	نِی	وِی	هِی	ءِی
اِی		یِی		

درس پنجم

واو مدّه و،

یادداشت:

وقتیکه واو ساکن باشد و بالای حرف قبل پیش باشد آنرا واو مدّه گویند
و برابر یک الف کش میشود

تُو	بُو	بُ و	بُ	بُ
دُو	خُو	حُو	جُو	ثُو
شُو	سُو	زُو	رُو	ذُو
عُو	ظُو	طُو	ضُو	صُو
لُو	کُو	قُو	فُو	غُو
ء و اُو	هُو	وُو	نُو	مُو
		یُو		

تمرین

تمرین مرکب الف مده

یادداشت:

همراه با درس طریقه وقف را هم یاددهید مثلاً ذَات
در حالت وقف ذَات خوانده میشود۔
اگر وقف بر حرف بعد از الف مده کرده شود پس آن برابر سه
یا چهار الف مده کش کرده میشود۔

ذَات	خَافَ	كَانَ	قَالَ	تَابَ
عَادُ	نَارًا	قَادِرٌ	حَاسِدٍ	ظَالِمٌ
أَصَابَ	عَابِدُ	ضَاحِكًا	حَافِظُ	غَاسِقٍ
كَوَاعِبَ	فَوَاكِهَ	رَوَاسِيَ	دَاوُدُ	غَاوِنَ
طَالَ	ثَوَابًا	صَوَابًا	ضُحْهًا	

تمرین

تمرین یابی مده

یادداشت:

تمرین وقف را کنید، مثلاً مجید در حالت وقف مجید کثیراً در حالت وقف کثیراً حالانکه در انجی دهمین صورت انجی خوانده میشود۔

اگر وقف بر حرف بعد از حروف مده کرده شود پس آن باکش کردن برابر سه یا چهار الف خوانده میشود، مانند خلدین، لبشین۔

أَخِي نُرِي كَلِي فِي عِبَادِكَ أَوْي

تَجْرِي كَثِيرًا مَجِيدٌ مُحِيطٌ نَذِيرٌ

يَتِيمًا عَلِيمٌ عَيْنٌ غِيضٌ قِيلَ

خَلْدِينَ لَبِشِينَ مَا كَثِينَ قَوَارِيرَ أَبِيهِ

دِينِي كَرِيمٌ سِيقَ قِيلَ لَهَا

تمرین

مرکب تمرین داومه

یادداشت:

تمرین وقف را کنید، مثلاً قَلُوبٌ در حالت وقف قَلُوبٌ یُوْفُونَ در حالت وقف یُوْفُونَ میشود حال آنکه قَالُوا ابشکل خود قَالُوا خوانده میشود۔ اگر بر حرف بعد از مده وقف کرده شود پس این برابر سه یا چهار الف کش کرده میشود، مانند یَنْظُرُونَ یَفْعَلُونَ۔

قَالُوا	كَانُوا	ثُبُورًا	ذَرُونَا	قُلُوبٌ
قُعُودٌ	أَعُودٌ	وَجُوهٌ	حُورٌ	تَفُورٌ
جُوعٌ	يُوفُونَ	يَنْظُرُونَ	مَنْصُودٌ	مَنْشُورًا
يَفْعَلُونَ	مُوسَى	تَسْكُنُونَ	فِيهِ	شُهُودٌ
يَقُولُونَ		مَحْفُوظٌ		
أَفَلَا تَبْصِرُونَ				

تمرین

تمرین مشترک مرکب حروف مده

یادداشت:

(۱) لازم است به استاد که در این تمرین حروف مده را به اندازه یک الف کش کرده سرشاکردان عملی نماید.

(۲) اندازه یک الف را اینچنین میکنیم که انگشت باز را به طریقه درمیانہ بندکنیم یا انگشت بند را به طریقه درمیانہ بازکنیم این محض یک مقدار بود که گفته شد باقی دارو مدار و اصل به تدریس استاد تعلق دارد.

(۳) بعد از هر حرف مده اگر حرف ساکن باشد در آنجا به مقدار سه یا چهار برابر الف مد طول خواهد شد مانند سَمِیع، سَمِیع.

(۴) شناخت حروف قلقله قطب جد (ق، ط، ب، ج، د) را کنید و تمرین وقف حروف قلقله

را هم یاد دهید - مثلاً بُحِیْب - بُحِیْب

سَمِیعٌ	حَکِیمٌ	یُرِیدُ	عَزِیزٌ	حَفِیْظٌ	مُجِیبٌ
مُقِیْبٌ	اَکِیدُ	اَبِیْهِ	وَکِیلٌ	لَطِیفٌ	رَحِیمٌ
قِیلٌ	اُحِیْطُ	سِیقٌ	شَدِیدٌ	عَظِیمٌ	عَجِیبٌ
تَجْرِیٌ	حِینٌ	ضَرَبُوا	کَرِیمٌ	قَالَ	خَاطَبٌ
نُوحِیْهَا	حِیلٌ	غِیْضٌ	عَاقِبٌ	فَقِیرٌ	اُودِینَا

درس شانزدهم

یای لین - ی

یادداشت:

وقتی که ی یا ساکن باشد و سر حرف قبل زبر باشد یای لین گفته میشود،
و به نرمی خوانده میشود۔

بِی	بَی	تِی	تَی	جِی
حِی	حَی	دِی	دَی	رِی
زِی	زَی	شِی	شَی	ضِی
طِی	طَی	عِی	عَی	فِی
قِی	قَی	کِی	کَی	نِی
وِی	وَی	هِی	هَی	یِی

درس هفت دهم

اولین - و

یادداشت:

وقتی که واو ساکن باشد و قبل از او حرف دارای زبر باشد و اولین گفته میشود.
و به نرمی خوانده میشود.

بُو	بَ و	تُو	تَ و	جُو
حُو	خُو	دُو	ذُو	رُو
زُو	سُو	شُو	صُو	ضُو
طُو	ظُو	عُو	غُو	فُو
قُو	کُو	لُو	مُو	نُو
وُو	هُو	ء و	اُو	یُو

تمرین

مرکب تمرین یائی لین

یادداشت:

همراه با تمرین طریقه وقف را هم یاد دهید

رُؤِیْدًا	هَدَیْنَا	اَتَیْنَا	اَعْطَیْنَا	بَیْنَهُمَا
اَیْنِ	عَیْنٍ	قُرَیْشٍ	عَیْنِیْنِ	زَیْتُونِ
خَیْرٍ	بَدَیْنِ	عَلَيْهِمْ	اَنْجَیْنَا	وِیْلٍ

لَیْلَةُ الْقَدْرِ وَآلِیْهِ تُقَلَّبُونَ كَیْدًا

هَیْهَاتَ رَأَيْتَ

تمرین

مرکب تمرین داوین

یادداشت:

همراه با تمرین داوین طریقه وقف را هم یاد دهید

صَوْمًا	زَوْجًا	غُورًا	سَوْفَ	سَوُطًا
قَوْلٌ	أَوْتَادًا	عَفْوَنًا	رَوْحٌ	يَرُونَهَا
حَوْلَهُ	يَوْمٌ	تَوْبَةً	فَوْقَ	يَنْهَوْنَ
يَوْمِئِذٍ	قَوْمِي	أَوْحَىٰ لَهَا	تَوَاصُوا	مَوْقُوفُونَ

كُوْثَرَ أَوْهَنَ يَنْوُنَ يَسْتَوْفُونَ

تمرین

مرکب تمرین حروف لین

یادداشت:

طریقه صحیح، مثلاً عَفْوًا، عین زبر ع، فاء، واوز بر فَوْ عَفْو، نون الف زبر نا، عَفْوًا، رُویدًا،
را پیش رُ، و او یا ز بروی: رُوئی، دال دوز بردا: رُویدًا در حالت وقف رُویدًا خوانده میشود۔
(۲) وقف بر حرف بعد از حروف لین وقف کرده شود۔ پس آن بمقدار سه یا
چهار الف کش کرده خوانده میشود۔
(۳) در تمرین ذیل طریقه وقف را یاد داده و از شاگردان هم پرسید۔

قَرِيشٍ هِيَهَاتَ عَيْنٌ تَوْبَةً

اَعْطِينَا كَيْدًا رُوَيْدًا اَيْنَ

هَدَيْنَا قَوْسَيْنِ عَيْنَيْنِ اَتَيْنَا

كَيْفَ وَيْلٌ رَايْتَ حَيْثُ

خَوْفٌ عَلَيْهِمْ خَيْرًا صَيْفٌ

أَشِّ	أَشِّ	أَشِّ	أَشِّ	أَشِّ
أَصِّ	أَصِّ	أَصِّ	أَصِّ	أَصِّ
أَظِّ	أَظِّ	أَظِّ	أَظِّ	أَظِّ
أَعِّ	أَعِّ	أَعِّ	أَعِّ	أَعِّ
أَفِّ	أَفِّ	أَفِّ	أَفِّ	أَفِّ
أَكِّ	أَكِّ	أَكِّ	أَكِّ	أَكِّ
أَمِّ	أَمِّ	أَمِّ	أَمِّ	أَمِّ
أَنِّ	أَنِّ	أَنِّ	أَنِّ	أَنِّ
أَهِّ	أَهِّ	أَهِّ	أَهِّ	أَهِّ
أَيِّ	أَيِّ	أَيِّ	أَيِّ	أَيِّ
		أَيِّ		

تمرین تشدید

یادداشت:

- (۱) بعد از حرکات واو و یامشد و بیاید، آن را بدون غننه به سختی ادا کنید۔ مثلاً زُوِجَّتْ وَغیره۔
 (۲) طریقه همجی و الضُّعی: واو ضا دزبر و الضُّ ضاد پیش ض، و الضُّ حالیستاد زبر الحی و الضُّعی و غیره۔

صَبَّ	تَبَّ	هَنَّ	ثُمَّ
كَذَّبَ	صَدَّقَ	عَدُوٌّ	عَدَدَ
تَجَلَّى	صَلَّى	حَتَّى	عَلَّمَ
سَامِرِيٌّ	عَرَبِيٌّ	يَزْكِيٌّ	وَالضُّحَى
إِنَّ الدِّينَ	عَلِيَّيْنِ	فِي الْيَمِّ	فَطَلَّ
زُوجَتْ	قِيَمَةً	عَمَّ	قَدَّرَ

درس نوزدهم

مدات ہے

یادداشت:

(۱) بعد از حرف مدہ اگر همزه بیاید پس همیشه در آن برابر چهار الف مد خواهد کرد، اگر حرف مدہ و همزه

هر دو در یک کلمه باشد آنرا متصل گویند مانند جاءء و اگر حرف مدہ در آخر یک کلمه و همزه در شروع

کلمه دوم باشد آنرا منفصل گویند مانند: اِنَّا اَنْزَلْنٰهُ

[۲] اگر بعد از حرف لین یا حرف مدہ سکون باشد پس در آنجا مد صورت میگیرد مانند اَللّٰهُنَّ، و در

خُوف، یُؤخِّرُ و در حالت وقف

[۳] طریقه صحیح: اَسْحَابُ یَوْمِ: همزه زبر: تا پیش ش: اَسْحَابُ الف جیم مد زبر: حَاجٌ [اَسْحَابٌ] جیم وادون

مد پیش یون اَسْحَابُونَ نون یا زیرین: اَسْحَابُ یَوْمِ و غیره۔

عَطَاءٌ	غُثَاءٌ	نِسَاءٌ	اَدَاءٌ	سَوَاءٌ	جَزَاءٌ
جَائٍ	سَيِّءٌ	يُضِيءُ	بَرِيءٌ	خَطِيئَةٌ	سُوءٌ
بِمَا اُنزِلَ	قَالُوا اٰمَنَّا	بَنِي اٰدَمَ	يٰۤاٰدَمُ		
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا	اُوْلٰئِكَ	مَلٰٓئِكَةٌ	اَللّٰنَ		
اٰمِيْنَ	وَالصّٰفّٰتِ	وَلَا تَحْضُوْنَ	صَوَاقٍ	غَيْرِ مُضَارٍّ	وَلَا جَانٍّ
لِصّٰلُوْنَ	ظٰنِيْنَ	وَلَا الضّٰلِّيْنَ	لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ	هُوَ اِلٰهٌ	
فَاِذَا جَآءَتِ الصّٰخَةُ	هٰنِيئًا مَّرِيئًا	اَتَحَاجُّوْنِيْ			
فَاِذَا جَآءَتِ الطّٰمَةُ الْكُبْرٰى					

درس بیستم

حروف مقطعات

یادداشت:

(۱) مراد از حروف مقطعات آن حروف قرآن کریم است که علیحده علیحده خوانده میشود و در شروع میست
 نو سوره‌های قرآن کریم می‌آید. استخامانند حروف تجوی خوانده میشوند. قسمیکه در درس ۲، ۳ خوانده میشود.
 (۲) در آتم بعد از الف سر لام مد طریل بعد اسر میم غنه بعد اسر میم مد، و همین قسم در طسم و غیره - در نظر،
 طاوهارا مقدار یک الف طویل کنید.

الر	المّصّ	المّ
اَلِفٌ لّامٌ رّاءٌ	اَلِفٌ لّامٌ مِیْمٌ صادٌ	اَلِفٌ لّامٌ مِیْمٌ
طه	کھیعصّ	المّزّ
طاها	کافها یا عین صاد	اَلِفٌ لّامٌ مِیْمٌ رّاءٌ
یس	طس	طسم
یا سین	طا سین	طا سین مِیْمٌ
حم	حم عسق	ص
حا میم	حا میم عین سین قاف	صاد
ن	ق	
نون	قاف	

درس بیست و یکم

اخفاء

یادداشت:

- (۱) لون کہ دارائی جزم باشد آن را لون ساکن گویند
 (۲) ہر گاہ بعد از لون ساکن و تنوین یکی یا زودہ حروف (ت، ث، ج، ذ، ز، ر، ز، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ف، ق، ک) بیاید در آن سورت اخفاء حقیقی میشود۔ یعنی مانند صدائے غنہ صد ادا کردہ میشود۔
 (۳) اخفاء بہ مقدار یک الف باشل کردن یادادہ شود۔
 (۴) وقتی بعد از میم ساکن حرف "ب" بیاید پس اخفاء شغوی میشود۔ مانند قَامٌ بِمُؤْمِنِينَ۔

فَمَنْ تَابَ	جَنَّتْ تَجْرِي	مِنْ قَبْلُ	عَلِيمًا قَدِيرًا
وَالْأَنْفَ	قِتَالٍ فِيهِ	تَنْقِمُونَ	وَالْإِنجِيلَ
عَيْنٌ جَارِيَةٌ	مَنْصُودٌ	ذُرِّيَّةٌ ضِعْفَاءُ	يَنْظُرُونَ
قُرَى ظَاهِرَةً	مِنْ سَجِيلٍ	انْطَلَقْتُمْ	فَمَنْ رُحِرَ
لَئِنْ كَفَرْتُمْ	إِثْمٌ كَبِيرٌ	مَنْثُورًا	أَنْشَانَا
عَذَابًا شَدِيدًا	مَنْ كَانَ	خَيْرًا كَثِيرًا	عَنْ دِينِهِ
مِائَةِ سِنِينَ	مُقَنْطَرَةً	مَنْ ضَلَّ	عَنْ ذِكْرِي
وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ	رَبَّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ	فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ	فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ

درس بیست و دوم

اظہار

یادداشت:

- (۱) ہر گاہ بعد از نون ساکن و تنوین یکی از حروف حلقی (ء، ہ، ح، خ، ع، غ) بیاید اظہار صورت میگیرد یعنی بدون غنہ اداء خواهد شد۔
- (۲) بعد از اداء کردن نون ساکن فوراً حرف بعدی را اداء کنید در میان اداء کردن حرف دیر تکلیف و گرنہ اختفاء خواهد صورت گرفت
- (۳) وقتی بعد از میم ساکن علاوہ از "ب" و "م" حرف دیگری بیاید پس اظہار شغوی صورت میگیرد مانند وَهُمْ عَلٰی۔

مِنْهُ	مَنْ أَمِنَ	فَسَيُفْضُونَ	عَذَابًا أَلِيمًا	مِنْ عِلْمٍ
نُوحًا هَدَيْنَا	جُرْفٍ هَارٍ	الْمُنْحَنِقَةُ	فَلَا نَا خَلِيلًا	مِنْ حِكْمَةٍ
يَنْهَوْنَ	عَجُوزٌ عَقِيمٌ	بِغَلْمٍ حَلِيمٍ	أَنْعَمْتَ	يُنْحِتُونَ
مِنْ حَكِيمٍ	مِنْ عَذَابٍ	رَفْرَفٍ خُضْرٍ	يَنْعَقُ	مِنْ خَيْرٍ
مِنْ خَوْفٍ	عَلِيمًا حَكِيمًا	فَمَنْ أَوْتَى	قُرْآنًا عَرَبِيًّا	لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا
وَصُورَكُمْ فَاحْسَنَ	فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا	فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ	إِذْ هُمْ عَلَيْهَا	

درس بیست و سوم

اقلاب

یادداشت:

(۱) معنی اقلاب است تبدیل نمودن

(۲) هرگاه بعد از نون ساکن و تحوین حرف (با) بیاید این نون را به میم تبدیل نموده همراه با غنة اداء نمودن را

اقلاب گویند مانند فانبذ

(۳) در انحاء هم غنة به مقدار یک الف صورت میگیرد و حرفی قبل از غنة را طویل نکند -

(۴) طریقه هجی: فانبذ: فامیم زیر نم، باذال زیر پد: فانبذ و غیره

فَانْبِذُ	خَيْرٌ أَبْصِيرًا	تَنْبِثُ	لِيَأْبَأَلْسِنَتَهُمْ	مِنْ بَطُونٍ
جَنَّةِ رَبْرُوبَةٍ	أَنْبَأَكَ	قَوْلًا بَلِيغًا	يَسْتَنْبِئُونَكَ	غَمًّا بَعِثُ
مِنْ بَعْضٍ	سَمِعْتُ بَصِيرًا	سُنْبُلَتِ	زَوْجٍ بَهِيحٍ	فَأَنْبَجَسْتُ
لَا مَرْحَبًا بِهِمْ	مِنْ بَقْلَهَا	صُمَّ بَكْمًا	أَنْبَتَتْ	ضَلَّالٍ بَعِيدٍ
مِنْ بَعْدِ	آيَاتِ بَيْنَاتِ	قَوْمًا بُورًا	مِنْ بَيْنِ	أَنْ بُورَكَ
مِنْ بَنِي	عَلِيمٍ بِمَا كَانُوا	حَدِيثٍ بَعْدَهُ	عَنْ بَعْضِ	مُحِيطًا بِالْكَافِرِينَ

درس بیست و چهارم

ادغام

یادداشت:

- (۱) داخل کردن یک حرف در حرف دیگر و مشد خواندن آن را ادغام گویند
 (۲) بعد از نون ساکن و ثوین اگر یکی از حروف یطون (ی، ر، م، ل، و، ن) بیاید در آنجا ادغام صورت میگیرد. در "مینو" ادغام با غنه دور "لر" ادغام بدون غنه کرده میشود مانند من گویم.
 (۳) در "دُنیا، بُنیان، تَتوان، صُنوان" ادغام نه میشود بلکه اظهار صورت میگیرد.
 (۴) هر گاه بعد از میم ساکن میم دیگر بیاید پس ادغام مع الغنه صورت میگیرد مانند جاءکم موسی.

مَنْ يَقُولُ	عَيْنًا يَشْرَبُ	مِنْ نُطْفَةٍ	عِظَامَانَ حِرَّةً
فَصْرٍ مَشِيدٍ	لَيْلَةَ مُبَارَكَةٍ	مِنْ وَجْدِكُمْ	مُسْتَقَرٍّ وَمَتَاعٍ
مِنْ مَنْ	قَمَرًا نِيرًا	خَيْرٌ نَزْلًا	فِيضَةٍ وَأَكْوَابٍ
بِبَاسِطِ يَدِي	بِدُخَانٍ مُبِينٍ	مِنْ مَطَرٍ	بِاخْعِ نَفْسِكَ
مِنْ وَرَقٍ	خُضْرًا وَاسْتَبْرَقٍ	خَيْرًا يَرَهُ	وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ
هُدًى لِلْمُتَّقِينَ	مِنْ رَبِّهِمْ	رَأَوْفٌ رَحِيمٌ	مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ
فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ	أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ	جَاءَكُمْ مُوسَى	

درس بیست و پنجم

متفرقات نون قطنی

یادداشت:

- (۱) در قرآن مجید بالای بعضی کلمات یک نون کوچک نوشته میشود، آن نون قطنی گفته میشود.
- (۲) اگر بعد از تخوین همزه وصل بیاید و بعد از آن حرف ساکن باشد پس بن، تخوین رازیر می‌دهم یعنی آنجا نون قطنی می‌آید
- (۳) نون قطنی در وصل خوانده میشود و در وقف خوانده نمیشود یعنی از نون قطنی ابتداء نمیشود بلکه از همزه وصل ابتداء میشود. مثلاً: در حالت وصل و روان نُوحُ بنِ اِبْنِهْ می‌خوانیم و در حالت وقف نُوحُ از اِبْنِهْ ابتداء کنیبد و نون اِبْنِهْ خواندن غلط است.
- (۴) طریقه هجی: مانند نُوحُ بنِ اِبْنِهْ، نون و او پیش نُوحُ، حاء پیش نُوحُ، نون با زیر نَبْ، نُوحُ بنِ اب، نون ز بر ن نُوحُ بنِ ابْنِ، حاء پیش هْ نُوحُ بنِ اِبْنِهْ.

نُوحُ بنِ اِبْنِهْ	لُوطُ بنِ الْمُرْسَلِینِ	خَبِیثَةُ بنِ اِجْتِثَ	قَدِیرُ بنِ الَّذِی
عَدْنُ بنِ اَلتِّی	فَتْنَةُ بنِ اَنْقَلَبَ	اَحَدُ بنِ اللّٰه	جَمِیعَانِ بنِ الَّذِینِ
جَزَاءُ بنِ الْحُسَنی	خَیرِ بنِ اَطْمَانَ	مَثَلَانِ الْقَوْمِ	لَمْرَقَ بنِ الَّذِی
یَوْمَئِذِ بنِ الْمُسْتَقْفَرِ	عَزِیرِ بنِ ابْنِ	رُجَاجَةُ بنِ الرُّجَاجَةِ	مِیْمِینِ بنِ اِقْتَلُوا
مِصْبَاحُ بنِ الْمُصْبَاحِ	نُوحُ بنِ الْمُرْسَلِینِ	بَعْضِ بنِ الْقَوْلِ	سَوَاءُ بنِ الْعَاکِفِ
قَرِیْبَةُ بنِ اسْتِطْعَمَا	عَادَانِ الْاَوْلِی	کَرَمَادِ بنِ اسْتَدَثَّ	الْیَمَانَ بنِ الَّذِینِ
فَحُورَانِ بنِ الَّذِینِ	مُنِیبِ بنِ اِدْخُلُوْهَا	بِشِیبَانِ بنِ السَّمَاءِ	نُفُورَانِ بنِ اسْتِکْبَارًا
خَیرِ بنِ الْوَصِیَّةِ		طَوِی بنِ اِذْهَبَ	

درس بیست و ششم

شناخت سکنه

یادداشت:

- (۱) در چند جای مخصوص قرآن سکنه میشود- که در آن این چهار مشهور است-
 (۲) مراد از سکنه بدون تنفس به مدت کم صد ارا بند کردن است-

مِنْ مَرَّقِدِنَا هَذَا ^{سکنه}

عَوَجًا ^{سکنه} قِيمًا

كَلَابِلُ ^{سکنه} رَانَ

وَقِيلَ ^{سکنه} مَنْ رَاقٍ

درس بیست و هفتم

سین خورد بالای صَاد، -

یادداشت:

- (۱) در چهار کلمات قرآن کریم بالای صَاد سین کو چک نوشته شده است -
 (۲) طریقه خواندن آن قسمی است که در سوره بقره و اعراف مندرجہ ذیل در اول دو حرف سین و در سوره طور یعنی کلمه سوم سین یا صاد هر دو خواندن صحیح است، و در سوره غاشیہ یعنی کلمه چهارم صرف صَاد خوانده میشود -

بَصُطَةٌ

يَبْصُطُ

أَمْ هُمُ الْمُصِيطِرُونَ

بِمُصِيطِرٍ

نماز

تکبیر و تسبیحات رکوع

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ (سه مرتبه)

تسبیح در وقت راست ایستاد شدن از رکوع (تحمید) پس تکبیر

بِاللَّهِ اَكْبَرِ گفتن به سجده بروید

تسبیحات سجده (سه مرتبه)

پس بِاللَّهِ اَكْبَرِ گفتن ایستاد شوید

شش کلمه

اول کلمه طیبه :- طیب بمعنی پاک لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ - (مشکوة)
 دوم کلمه شهادت :- شهادت بمعنی گواهی دادن - أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ - (مشکوة)
 سوم کلمه تمجید :- تمجید بمعنی بزرگی سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم - (صحیح مسلم)
 چهارم کلمه توحید :- توحید بمعنی الله را یکی دانستن لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَاللَّهُ الْمُنْتَهَى يَوْمَئِذٍ وَالْمَوْجُوتُ أَمْثَلُ أَمْثَلًا، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَبْدُوهُ الْخَيْرُ وَمَعُونَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ -

یادداشت:

بایادادن قاعده باید نماز نیز به اطفال یاد داده شود -
 بعد از یاد دادن نماز باید بالای اطفال تمرین عملی کرده شود -
 به اطفال آداب غذا خوردن مثلاً درابتداء بِسْمِ اللَّهِ گفتن و در آخر الحمد لله گفتن
 را برای شان یاد دهید -
 عادت سلام دادن در مکتب بر معلمین و در خانه خایل را برای شان بدید -

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هُوَاللَّهُ   الَّذِي لَا إِلَهَ   إِلَّا هُوَ   الرَّحْمَنُ   الرَّحِيمُ   الْمَبْكُ   الْقُدُّوسُ   السَّلَامُ
 الْمُرُونُ   الْوَهَّابُ   الْعَزِيزُ   الْجَبَّارُ   الْمُبْدِي   الْخَالِقُ   الْمَصُونُ
 الْوَرَّاقُ   الْعَفَّارُ   الْقَهَّارُ   الْوَهَّابُ   الْفَتَّاحُ   الْعَلِيمُ   الْقَابِضُ   الْبَاسِطُ
 الْخَافِضُ   الرَّافِعُ   الْمُعِزُّ   الْمُنِزِلُ   السَّيِّدُ   الْبَصِيرُ   الْحَكَمُ
 الْعَدْلُ   الْبَاطِنُ   الْخَبِيرُ   الْعَلِيمُ   الْعَظِيمُ   الْغَفُورُ   الشَّكُورُ   الْعَلِيُّ
 الْكَبِيرُ   الْخَفِيظُ   الْبَقِيَّةُ   الْحَسِبُ   الْجَلِيلُ   الْكَرِيمُ   الرَّحِيمُ
 الْمَجِيدُ   الْوَاسِعُ   الْحَكِيمُ   الْوَدُودُ   الْمَجِيدُ   الْبَاقِعُ   الشَّهِيدُ   الْحَقُّ
 الْوَكِيلُ   الْقَوِيُّ   الْمَتِينُ   الْوَلِيُّ   الْحَيُّ   الْمُبْصِرُ   الْمُبْدِي
 الْمُبِينُ   الْمُهَيَّبُ   الْبَاقِعُ   الْحَيُّ   الْوَالِدُ   الْمَبْجُودُ   الْوَالِدُ   الْوَالِدُ
 الضَّمَدُ   الْقَادِرُ   الْمُقَدِّرُ   الْمُقَدَّمُ   الْمَوْجِدُ   الْأَوَّلُ   الْآخِرُ
 الظَّاهِرُ   الْبَاطِنُ   الْوَالِي   الْمُتَعَالَى   الْأَعْلَى   التَّوَابُ   الْمُسْتَعْمَرُ   الْعَفْوُ
 الرَّؤُوفُ   مَالِكُ الْمَلِكِ   ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ   الْمُسَبِّحُ   الْجَامِعُ   الْعَفِيُّ   الْمُتَعَبِّدُ
 الْمَبِينُ   الصَّامِتُ   النَّافِعُ   التَّوَسُّلُ   الْهَادِي   الصَّبُورُ
 الْبَدِيعُ   الْبَاقِي   الْوَارِثُ   الرَّشِيدُ